

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету
педагогіки і психології
проф. Олєфіренко Т.О.

«_____»_____2021р.

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

**Психологія вікова та педагогічна
з основами психодіагностики**

освітнього рівня   бакалавр

галузі знань 01   Освіта

спеціальності 013   «Початкова освіта»

Шифр за навчальним планом ПП1.01.2

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Психологія вікова та педагогічна з основами психодіагностики» затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова «___» _____20___ року, протокол № ___.

Розробники програми:

доктор педагогічних наук,
професор Марусинець М.М.

викладач Коростишевська-Набок І. Л.

Затверджено на засіданні кафедри психології і педагогіки

«___» _____20___ року, протокол № _____

Завідувач кафедри _____

Лапченко І.О.

І. Опис дисципліни
Шифр дисципліни ПП1.01.2

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 01 Освіта	Кількість кредитів - 5		<p align="center">Методи навчання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Пояснювально-ілюстративні методи. - Інтерактивні методи. - Розв'язування психологічних завдань. - Використання методів самостійної роботи студентів по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, конспектування першоджерел, ведення психологічних тематичних словників, написання доповідей, рефератів. - Використання прийомів щодо проблемного викладення матеріалу: формулювання пізнавальної задачі, порівняння різних точок зору та різних підходів. - Використання „логічних конструктів” дисципліни.
Спеціальність 013 «Початкова освіта»	Загальна кількість годин 150		
Освітній рівень Бакалавр	<i>Денна</i>		
	<i>Заочна</i>		
	Лекції:		
	20	10	
Нормативна	Семінарські заняття:		
	30	8	
	Практичні		
	10	---	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 1	Лабораторні заняття:		
	5	---	
Семестр II	Індивідуальна робота:		
	95	162	
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 5,3 - самостійна робота	Самостійна робота:		
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС: 126-144		
Мова навчання – українська			<p align="center">Форма підсумкового контролю</p> <p align="center">Залік</p>

Предмет вивчення навчальної дисципліни: закономірності психічного розвитку людини на різних вікових етапах її життя, а також особливості освоєння нею соціокультурного досвіду як суб'єкта навчальної та виховної діяльності, яку організує педагог в умовах освітнього процесу.

Міждисциплінарні зв'язки з курсами: «Психологія загальна», «Основи педагогіки зі вступом до спеціальності», «Історія педагогіки», «Теорія та методика виховання», «Основи психодіагностики», «Філософія».

Мета і завдання навчальної дисципліни.

Мета курсу: розширити та поглибити знання студентів про фази дитинства, психічний розвиток дитини на етапі її становлення, розвитку, формування з урахуванням важливих психологічних новоутворень, сенситивних періодів, провідної діяльності та дозрівання нервової системи методами їх дослідження на різних вікових етапах, а також забезпечення майбутніх педагогів теоретичними знаннями з основ педагогічної психології, зокрема, формування у студентів розуміння психологічних закономірностей навчання і виховання, особливостей педагогічної діяльності.

Завдання курсу є засвоєння студентами основних понять дисципліни: психічний розвиток, вікова криза, провідна діяльність, новоутворення, виховання, навчання, спілкування, психодіагностика.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми:

<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - предмет, завдання та методи вікової та педагогічної психології; - передумови виникнення та історію психології розвитку; - критерії періодизації вікового розвитку індивіда; - закономірності розвитку психіки дитини в період раннього дитинства; - психологічні особливості розвитку та формування особистості в дошкільному віці; - особливості психічного розвитку та формування особистості в молодшому шкільному віці; - психологічні проблеми підліткового та раннього юнацького віку. - предмет психодіагностики; - завдання різних видів психодіагностичної діяльності; - етапи психодіагностичного обстеження. - основні категорії та поняття педагогічної психології - основні та додаткові сучасні методи дослідження педагогічної психології - психолого-педагогічні моделі провідних типів сучасного навчання; - особливості вітчизняних та зарубіжних підходів до наукового розуміння психологічних принципів, закономірностей і методів ефективного виховання особистості - науковий зміст психолого-педагогічної компетентності педагога, провідних чинників становлення фахівця у сучасній освітній системі; - психологічну структуру, вікові особливості та детермінанти ефективного розвитку навчальної діяльності людини 	<p><i>Компетентності</i></p> <p>Когнітивна компетентність. Здатність аналізувати стан розвитку певних психічних процесів, явищ, якостей, фізичного та психічного здоров'я особистості, використовуючи знання циклів фундаментальних дисциплін та дисциплін психолого-педагогічної підготовки.</p> <p>Здатність самостійно організувати та виконувати психолого-педагогічні експериментальні дослідження; описувати, аналізувати та критично оцінювати експериментальні дані; оформляти результати дослідження у вигляді певних корекційних, профілактичних, просвітницьких програм тощо.</p> <p>Здатність шляхом самостійного навчання освоїти нові області, використовуючи здобуті психологічні знання.</p> <p>Просвітницька компетентність. Здатність викликати симпатію, довіру; зацікавлювати, вести за собою; презентувати себе як фахівця, здатного надати кваліфіковану допомогу; формулювати запитання, спонукати до розмірковування; правильно, логічно, однозначно та переконливо висловлюватись; заохочувати, підтримувати, заспокоювати, переконувати, вмотивувати.</p> <p>Комунікативна компетентність. Здатність до представлення складної комплексної інформації у стислій формі усно та письмово, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології; моделювати діалог, структурувати інформацію у формі діалогу; активно слухати (чути), вибирати роль, адекватно передавати і сприймати емоції; рефлексивно управляти «Я-образом»; володіння вербальною і невербальною комунікацією.</p>
<p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - здійснювати самостійний аналіз психологічної літератури ; - аналізувати особливості розвитку особистості на різних вікових етапах; - характеризувати психологічні механізми виховного впливу на особистість; - характеризувати умови підвищення ефективності взаємодії педагога і дитини. - проводити психодіагностичне обстеження: 	

II. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться кредитів ЄКТС 150 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
	Модуль 1. Основи вікової, педагогічної психології та психодіагностики											
1.	Тема 1. Предмет вікової та педагогічної психології з основами психодіагностики	8	4		4		8	1	1			18
2.	Тема 2. Проблеми психічного розвитку дітей раннього та дошкільного віку. Роль сім'ї у соціалізації дитини.	18	8	2	8		20	2	1	1		18
3.	Тема 3. Психічний розвиток дітей молодшого шкільного віку	16	6	2	8		20	2	1	1		18
4.	Тема 4. Психічні новоутворення в підлітковому, юнацькому та зрілому віці.	16	8	2	6		20	3	1	2		18
	Модуль 2 . Основи психодіагностики та діагностування психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку.											
5	Тема 1. Предметне поле основ психодіагностики	2	2				4	1	1			18
6	Тема 2. Діагностика особистості молодшого школяра	4	2			2	4	2	1	1		18
7	Тема 3. Діагностування пізнавальної сфери молодшого школяра	3	2			1	6	2	1	1		18
8	Тема 4. Діагностика емоційно – вольової сфери в молодшому шкільному віці	3	2			1	6	2	1	1		18
9	Тема 5. Психологічний портрет особистості сучасного вчителя.	15	6	4	4	1	7	3	2	1		18
Разом:		85	40	10	30	5	95	18	10	8		162

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
	Модуль 1. Основи вікової психології. <i>Тема 1. Предметне поле вікової та педагогічної психології</i> Проблема дитинства у віковій та педагогічній психології: вітчизняний та зарубіжний досвід. Основні категорії і поняття: вікова психологія, педагогічна психологія, онтогенез, філогенез, вік, ріст, розвиток, дозрівання, становлення, формування, навчання, виховання, соціалізація. Методи вивчення психіки дитини: спостереження, інтроспекція, експеримент, тести, лонгітюд, близнюків метод, аналіз продуктів діяльності.	16	4

	<p align="center"><i>Тема 2. Психологія дітей раннього та дошкільного віку.</i></p> <p>Оновні категорії: провідна діяльність, соціальна ситуація розвитку, психічні новоутворення, концепції психічного розвитку. Поняття про кризи. Кризові етапи в ранньому та дошкільному віці. Ранне навчання та особливості виховання (навіювання, наслідування, концепції раннього навчання і розвитку; виховні впливи, стилі сімейного виховання).</p> <p>Види діяльностей дошкільника та їх характеристика. Гра як основний вид діяльності, види (рольова гра, сюжетна, сюжетно-рольова). Вплив на формування особистості дитини.</p> <p>Продуктивні види діяльності (праця, малювання, аплікування, конструювання, ліплення) їх характеристика. Роль у підготовці до нового виду діяльності.</p> <p>Особливості навчальної діяльності дітей раннього та дошкільного віку (заняття, дидактична гра, екскурсії).</p> <p>Готовність до навчання в школі. Види готовностей та їх характеристика. Сучасні проблеми навчання шестиліток.</p>	38	8
	<p align="center"><i>Тема 3. Психічний розвиток дітей молодшого шкільного віку</i></p> <p>Поняття про шкільну зрілість; мотиваційна, соціальна, пізнавальна сфери молодшого школяра. Моделі навчання. Основні характеристики навчальної діяльності. Чинники, що впливають на навчальну діяльність. Управління процесом навчання. Психологічні основи розвивального навчання. Психологічні основи диференціації та індивідуалізації навчання. Типи мислення та умови їх формування в процесі навчання. Рівні проблемно-евристичного навчання та можливості його здійснення в сучасній школі.</p> <p>Учіння як діяльність. Види учіння та структура навчальної діяльності учнів. Уявлення про мотивацію учіння. Особливості оволодіння учнями навчальною діяльністю. Вміння самостійно вчитися. Теорія П. Гальперіна про поетапне формування розумових дій як механізм інтеріоризації. Типи учіння та орієнтувальна основа діяльності. Основні характеристики процесу засвоєння знань. Неуспішність, її причини та запобігання.</p> <p>Сомооцінка; довільність поведінки та психічних процесів; пубертат; криза підліткового віку; поняття про акселерацію, акцентуації характеру.</p>	36	6
	<p align="center"><i>Тема 4. Психічні новоутворення в підлітковому, юнацькому та зрілому віці.</i></p>	36	8
	<p>Модуль 2 . Основи психодіагностики та діагностика психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку.</p> <p><i>Тема1. Предметне поле основ психодіагностики</i> Психодіагностика як наука і практична діяльність. Поняття психодіагностичного методу, його особливості в порівнянні з традиційними дослідницькими методами. Класифікація методів психодіагностики. Основні етапи психодіагностичного обстеження. Індивідуальне та групове психодіагностичне обстеження, скринінг. Вимоги, яким повинні відповідати підбір методик і розробка програми обстеження. Поняття етичних норм як комплексу норм і принципів щодо захисту інтересів обстежуваних респондентів. Основні професійно-етичні принципи в психодіагностиці.</p>	6	2
	<p align="center"><i>Тема 2. Діагностика особистості молодшого школяра за спеціальними методиками (додаток 1)</i></p>	8	2
	<p align="center"><i>Тема 3. Діагностування пізнавальної сфери молодшого школяра(додаток 2)</i></p>	9	2
	<p align="center"><i>Тема 4. Діагностика емоційно – вольової сфери молодшого школяра (додаток3)</i></p>	9	2
	<p><i>Тема 5. Психологічний портрет особистості сучасного вчителя.</i></p> <p>Психологія особистості педагога. Педагогічне мислення. Педагогічні здібності. Стилi спілкування. Діагностика педагогічних здібностей та стилі педагогічного спілкування вчителя.</p>	22	6

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Тема: Вступ до вікової психології. Психічний розвиток та навчання.

1. Предмет, завдання та розділи вікової психології.
2. Класифікація методів вікової психології.
3. Загальне поняття про психічний розвиток. Закономірності психічного розвитку.
4. Умови психічного розвитку.
  - А) внутрішні умови як природна основа психічного розвитку
  - Б) соціальне середовище
  - В) діяльність як фактор психічного розвитку індивіда і формування особистості
5. Рушійні сили психічного розвитку (основні суперечності за Г. С. Костюком).
6. Роль навчання у психічному розвитку дитини. Основні підходи до проблеми співвідношення навчання і розвитку (ідеї Ж. Піаже, Л.С. Виготського, Г. С. Костюка)

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В.Скрипченко, Л.В.Долинської, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.

2. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
3. Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
5. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с. <http://padaread.com/?book=84458&pg=1>

Тема: Теорії психічного розвитку

1. Біогенетичні підходи до дослідження психіки дитини.
  - А) концепція рекапітуляції Ст. Холла
  - Б) нормативний підхід А. Гезелла та Л. Термена
  - В) теорія треступеневого розвитку К. Бюлера
  - Г) теорія конвергенції В. Штерна
2. Психоаналітичні теорії дитячого розвитку.
  - А) динамічна концепція сексуального розвитку З. Фрейда
  - Б) епігенетична теорія розвитку особистості Е. Еріксона
3. Теорія соціального навчіння
  - А) Н. Міллер та Дж. Долард про принцип підкріплення
  - Б) Р. Сіре про розвиток та фази розвитку
  - В) Б. Скіннер про значення підкріплення у розвитку дитини
  - Г) Теорія соціального навчіння А. Бандури
4. Теорія інтелектуального розвитку Ж. Піаже.
5. Теорія морального розвитку Л.Кольберга

Рекомендована література:

- 1.Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
- 2.Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
- 3.Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с. <http://westudents.com.ua/knigi/498-dityacha-psihologiya-pavelkv-rv.html>
- 4.Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.
5. Приходько Ю. О. Дитяча психологія: нариси становлення та розвитку. К.: Міленіум, 2004

Тема: Психічний розвиток немовлят

1. Анатоми-фізіологічні особливості новонародженого.
2. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психічне новоутворення новонародженого. Криза новонародженості.
3. Особливості розвитку органів чуття, пізнавальних процесів та емоційної сфери новонародженого.
- 5.Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність немовлят.
- 6.Фізичний розвиток немовлят (розвиток сенсорних систем, розвиток рухів та дій).
- 7.Особливості розвитку мовлення немовлят.
- 8.Розвиток пізнавальних процесів та емоційної сфери.
- 9.Новоутворення немовлят.
- 10.Криза першого року життя, її ознаки.

Рекомендована література

- 1.Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
- 2.Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
- 3.Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
- 4.Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
- 5.Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с. <http://padaread.com/?book=84458&pg=1>
- 6.Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с. <http://westudents.com.ua/knigi/498-dityacha-psihologiya-pavelkv-rv.html>
- 7.Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с. <http://westudents.com.ua/knigi/497-dityacha-psihologiya-dutkevich-tv.html>
- 8.Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.
- 9.Мухина В.С. Детская психология: учебное пособие. – М.: Просвещение, 1985. – 272 с.
- 10.Люблинская А.А. Детская психология. Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение.–1971. – 415 с.
- 11.Психологический атлас человека / под. ред.. А.А. Реана. – СПб.: ПРОЙМ-ЕВРО-ЗНАК, 2006. – 651 с.
12. Стерн Д.Н. «Дневник младенца» Что видит, чувствует и переживает Ваш малыш. – М.: Генезис, 2001. – 192 с.

Тема: Психічний розвиток дитини раннього віку.

1. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність у ранньому дитинстві.
2. Особливості мовлення дитини раннього віку.
3. Розвиток пізнавальних процесів (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява), уваги та емоційно-вольової сфери.
4. Новоутворення у ранньому дитинстві.
5. Формування статевої ідентичності.
6. Особливості розвитку Я-концепції у ранньому.
7. Криза трьох років, її ознак.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
2. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
3. Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
5. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
6. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
7. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.
8. Люблинская А. А. Детская психология. Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение. – 1971. – 415 с.
9. Психологический атлас человека / под. ред. А.А. Реана. – СПб.: ПРОЙМ-ЕВРО-ЗНАК, 2006. – 651 с.
10. Казарновська Г.Б., Долинна О.П. Загальна, вікова і педагогічна психологія: збірник завдань. – К.: Вища школа, 1990. – 142 с.
11. Практикум по возрастной и педагогической психологии / Под. ред. Щербаков А. И. – М.: Просвещение. – 1987. – с. 255

Тема: Психологія розвитку дошкільника

1. Соціальна ситуація розвитку дошкільника. Особливості спілкування дитини з однолітками та дорослими.
2. Ігрова діяльність як провідна діяльність. Особливості розвитку ігрової діяльності. Структура ігрової діяльності. Види ігор.
3. Продуктивні види діяльності дошкільника та їх вплив на психічний розвиток дошкільника. Початок трудової діяльності.
4. Розвиток мовлення дошкільника.
5. Особливості сенсорного розвитку дошкільника.
6. Розвиток пізнавальних процесів (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява) та уваги.
7. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника.
8. Новоутворення у дошкільному віці.
9. Криза 6-7 років, її ознаки.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
2. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
3. Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
5. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
6. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
7. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.
8. Люблинская А. А. Детская психология. Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение. – 1971. – 415 с.
9. Психологический атлас человека / под. ред. А.А. Реана. – СПб.: ПРОЙМ-ЕВРО-ЗНАК, 2006. – 651 с.
10. Казарновська Г.Б., Долинна О.П. Загальна, вікова і педагогічна психологія: збірник завдань. – К.: Вища школа, 1990. – 142 с.
11. Практикум по возрастной и педагогической психологии / Под. ред. Щербаков А. И. – М.: Просвещение. – 1987. – с. 255

Тема: Готовність дитини до навчання в школі

1. Критерії готовності дитини до навчання в школі та методи їх діагностики
  - психомоторна (функціональна) готовність;
  - інтелектуальна готовність;
  - емоційно-вольова готовність;
  - особистісна (мотиваційна) готовність;
  - соціально-психологічна (комунікативна) готовність

2. Адаптація першокласників в умовах нової української школи. Показники адаптації та дезадаптації першокласників. Причини дезадаптації першокласників.

3. Взаємодія вчителя з батьками першокласників в умовах НУШ

Рекомендована література

1. Проскура О. Два завдання перед школою // Дошкільне виховання. – 1999. – №7. – с. 18
2. Вьюнова Н. И., Гайдар К. М., Темнова Л. В. Психологическая готовность ребенка к обучению в школе. – 2-е изд. – М.: Академический Проект, 2005. – 256 с.
3. // Практическая психология и социальная работа. – 2011. – №6, 7, 8
4. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.
5. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.

Тема: Психологія молодшого школяра

1. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра.
2. Навчальна діяльність як провідна діяльність. Мотиваційна криза навчання.
3. Розвиток самосвідомості молодшого школяра.
4. Засвоєння морально-етичних цінностей норм і правил поведінки молодших школярів.
5. Розвиток мовлення та пізнавальної сфери молодших школярів.
6. Розвиток емоційно-вольової сфери.
7. Новоутворення у молодшому шкільному віці.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
2. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
3. Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
5. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
6. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
7. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.
8. Люблинская А. А. Детская психология. Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение. – 1971. – 415 с.
9. Психологический атлас человека / под. ред. А.А. Реана. – СПб.: ПРОЙМ-ЕВРО-ЗНАК, 2006. – 651 с.
10. Казарновська Г.Б., Долинна О.П. Загальна, вікова і педагогічна психологія: збірник завдань. – К.: Вища школа, 1990. – 142 с.
11. Практикум по возрастной и педагогической психологии / Под. ред. Щербаков А. И. – М.: Просвещение. – 1987. – с. 255
12. Співак Л.М. Діагностика і корекція «Я-концепції» молодших школярів з низьким рівнем навчальних досягнень. Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2011. – 224 с.

Тема: Методика дослідження психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку (лабораторне заняття 4 год.)

1. Діагностика уваги та ізнавальних процесів дітей молодшого шкільного віку
2. Діагностика емоційно-вольового розвитку дітей молодшого шкільного віку.
3. Діагностика особистісного розвитку дітей молодшого шкільного віку

Тема: Психологія підлітка та старшого шкільного віку (ранньої юності)

1. Соціальна ситуація розвитку підлітка та старшокласника.
2. Особливості провідної діяльності підлітків та старшокласників.
3. Характеристика спілкування підлітка з дорослими та однолітками.
4. Навчальна та суспільно-корисна діяльність підлітків.
5. Особливості спілкування старшокласника з дорослими та однолітками.
6. Новоутворення підліткового віку та старшокласника.
7. Розвиток самосвідомості підлітків та старшокласників.
8. Розвиток уваги та пізнавальних процесів (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява) підлітка та старшокласника.
9. Розвиток емоційно-вольової сфери підлітка та старшокласників.
10. Особливості мовлення підлітків та старшокласників.
11. Криза у підлітковому та ранньому юнацькому віці.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
2. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
3. Заброцький М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 112 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.

5. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
6. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
7. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.
8. Люблинская А. А. Детская психология. Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение. – 1971. – 415 с.
9. Психологический атлас человека / под. ред. А.А. Реана. – СПб.: ПРОЙМ-ЕВРО-ЗНАК, 2006. – 651 с.
10. Казарновська Г.Б., Долинна О.П. Загальна, вікова і педагогічна психологія: збірник завдань. – К.: Вища школа, 1990. – 142 с.
11. Практикум по возрастной и педагогической психологии / Под. ред. Щербаков А. И. – М.: Просвещение. – 1987. – с. 255

Тема. Психологічні особливості розвитку особистості у період ранньої, середньої та пізньої дорослості

1. Загальна характеристика ранньої та середньої дорослості.
2. Розвиток психічних процесів та особистості у період ранньої та середньої дорослості.
3. Нормативні кризи віку ранньої та середньої дорослості.
4. Анатомо-фізіологічні процеси старіння.
5. Особливості психічного старіння та ставлення до смерті.
6. Характеристика кризи “Я-інтеграції”.

Рекомендована література

1. Возрастная психология: личность от молодости до старости: учеб.пособие / М. В. Гамезо, В. С. Герасимова, Г. Г. Горелова, Л. М. Орлова. – М.: Пед. общ-во России; Изд. дом «Ноосфера», 1999. – 272 с.
2. Крайг Г. Психология развития: учебное пособие / Грейс Крайг. – 7-е международное издание. – Санкт-Петербург: Питер, 2001. – 992 с.
3. Поліщук В. М. Криза входження в дорослість як перехідний період від юнацького віку до вступу у дорослість / В. М. Поліщук // Практична психологія та соціальна робота : Науково-практичний освітньо-методичний журнал. – 2012. – № 9. – С. 1-5.
4. Хухлаєва О. В. Психология развития: молодость, зрелость, старость: Учеб. пособие / О. В. Хухлаєва. – М.: Академия, 2005. – 208 с.
5. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис: Учеб. пособие: Пер. с англ. / Э. Эриксон; общ. ред. и предисл. А. В. Толстых. – М.: Флинта: МПСИ; М.: Прогресс, 2006. – 341 с. – (Библиотека зарубежной психологии).

Тема: Предмет, завдання і методи педагогічної психології.

Історія становлення педагогічної психології

1. Предмет і завдання педагогічної психології
2. Структура педагогічної психології
3. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками
4. Особливості використання методів дослідження у педагогічній психології
5. Історія становлення педагогічної психології

Рекомендована література

1. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навчальний посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2012. – 264 с.
2. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Інститут післядипломної освіти, факультет соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – 247 с.
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
5. Савчин М. В. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
6. Спєпанов О. М. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
7. Кутіщенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
8. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
9. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: Практикум. Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2009. – 224 с.

Тема: Психологія навчальної та учбової діяльності

1. Психологічне поняття про навчання. Навчання і психічний розвиток.
2. Психологічні механізми навчання.
3. Психологічна характеристика форм навчання (традиційне, проблемне, програмоване, розвиваюче та ін.)
4. Психологічні теорії навчання.
5. Поняття про учіння. Учбова діяльність.
6. Научіння та його види.
7. Навчальність як здатність суб'єктів до учбової діяльності.
8. Структура учбової діяльності. Мотиваційний компонент учіння.
9. Віковий та індивідуальний підхід в учінні.
10. Психологічні фактори успішності та неуспішності в учінні.
11. Вміння вчитися самостійно як якість особистості.

Рекомендована література

1. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навчальний посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2012. – 264 с.
2. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Інститут післядипломної освіти, факультет соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – 247 с.
4. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
5. Савчин М. В. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
6. Спепанов О. М. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
7. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
8. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
9. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: Практикум. Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2009. – 224 с.

Тема: Психологія виховання

1. Цілі і завдання психології виховання.
2. Психологічні механізми виховання.
3. Психологічна характеристика методів виховання.
4. Поняття і критерії вихованості особистості.
5. Віковий фактор вихованості особистості та індивідуальний підхід до дитини в процесі виховання.
6. Психологічне визначення вчинку. Психологічний аналіз вчинку.
7. Специфіка сімейного виховання і взаємин. Стили сімейного виховання
8. Поняття «важковиховуваний» і категорії «важких» дітей. Психологія перевиховання.
9. Виховання і самовиховання – дві сторони єдиного процесу. Цілі та організація самовиховання. Роль дорослого у формуванні потреби самовиховання.

Рекомендована література

1. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навчальний посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2012. – 264 с.
2. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Інститут післядипломної освіти, факультет соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – 247 с.
4. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
5. Савчин М. В. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
6. Спепанов О. М. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
7. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
8. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
9. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: Практикум. Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2009. – 224 с.

Тема: Психологія педагогічної діяльності.

1. Загальна характеристика педагогічної діяльності.
2. Адаптація педагога до умов професійної діяльності. Психологічний клімат у педагогічному колективі.
3. Професійна деформація педагога.
4. Стили педагогічної діяльності.
5. Психологія педагогічного оцінювання.
6. Психологічний аналіз уроку.
7. Психологічні та психофізіологічні вимоги до розкладу.
8. Педагогічні здібності в структурі особистості педагога.
9. Психологія педагогічних умінь
10. Психологія педагогічного спілкування, його функції (інформаційна, соціально-перцептивна, самопрезентації, інтерактивна, афективна).
11. Стили педагогічного спілкування. Педагогічний такт.
12. Психологічні бар'єри у педагогічному спілкуванні.

Рекомендована література

1. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навчальний посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2012. – 264 с.
2. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Інститут післядипломної освіти, факультет соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – 247 с.
4. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А. та ін. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.

5. Савчин М. В. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
6. Спепанов О. М. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
7. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна (курс лекцій). 2-ге вид.: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
8. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
9. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: Практикум. Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2009. – 224 с.

Тема. Психологічний портрет сучасного вчителя
(лабораторна робота, 1 год.)

1. Діагностика педагогічних здібностей та стилі педагогічного спілкування вчителя.
2. Діагностика стресостійкості та лідерських якостей.

Теми

1. Сучасний стан і завдання вікової психології.
2. Теорія Л. Виготського щодо розвитку вікової психології.
3. Суспільне середовище та його роль у психічному розвитку дитини.
4. Вікові та індивідуально-типологічні особливості дітей та їх причини.
5. Провідна діяльність та її розвиток у дітей немовлячого віку.
6. Вікові особливості розвитку психіки дітей дошкільного віку.
7. Пізнавальна сфера шестирічної дитини.
8. Психологічний зміст кризи дошкільника.
9. Характеристика психологічної готовності дитини до школи.
10. Особливості спілкування молодших школярів з однолітками.
11. Формування у дітей уміння учитися самостійно.
12. Особливості мотиваційної сфери підлітка.
13. Вплив пізнавального інтересу на розвиток у дітей уміння учитися.
14. Особливості спілкування молодших школярів з однолітками.
15. Почуття дорослості у підлітковому віці.
16. Соціально-психологічні умови розвитку особистості підлітка.
17. Умови формування самостійності та відповідальності старших школярів у навчальній діяльності.
18. Психологічні особливості вибору професії та готовності старшокласника до професійного самовизначення.
19. Психологічні основи формування суспільної спрямованості особистості старшого школяра.
20. Особливості розумового розвитку та пізнавальних інтересів у старшокласників.
21. Міжособистісні стосунки старшого школяра у класному колективі.
22. Сучасний стан і завдання педагогічної психології.
23. Психолого-педагогічні умови розвитку активності школярів у різних видах діяльності.
24. Колектив учнів як фактор формування особистості школяра.
25. Проблема діагностики вихованості учнів у сучасній педагогічній психології та шкільній практиці.
26. Психологічні основи морального виховання.
27. Самооцінка особистості та її місце у вихованні і самовихованні.
28. Навчальна діяльність як фактор розумового розвитку та формування особистості школяра.
29. Психологічна характеристика внутрішньої мотивації навчальної діяльності школяра.
30. Психологічна характеристика процесу засвоєння знань.
31. Управління формуванням знань, умінь і навичок при різних підходах до організації процесу навчання.
32. Психологічні проблеми комп'ютеризації навчання.
33. Педагогічне спілкування та його психологічні характеристики.
34. Педагогічні здібності та їх розвиток.

4.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Вид роботи	Форми звітності	Кількість балів
1.	Ведення словника.	Словник	5
2.	Складання таблиці «Порівняльна характеристика психологічного розвитку особистості»	Таблиця	5
3.	Складання схематичного конспекту до теми «Методи дослідження у віковій психології»	Схематичний конспект	2
4.	Конспект до теми «Теорії психічного розвитку»	Конспект	4
5.	Підготовка до семінарських та практичних занять. Психологічний аналіз педагогічних ситуацій	Виступи, опрацювання наукової літератури, аналіз педагогічних ситуацій	48
6.	Виконання методик на лабораторних заняттях	виконанні методики	6
7.	Опрацювання першоджерел	Конспекти	10
8.	Підготовка до модульного контролю	Відповіді на питання модульного контролю	20

Питання для самоконтролю

1. Предмет і завдання вікової психології.
2. Історія виникнення і розвиток вікової психології.
3. Поняття “віку” у віковій психології.
4. Характеристика методів вікової психології.
5. Рушійні сили психічного розвитку.
6. Зміст і співвідношення понять “розвиток” і “формування” в психології.
7. Основні фактори, що детермінують психічний розвиток.
8. Взаємодія навчання, виховання та розвитку.
9. Найважливіші закономірності розвитку психіки.
10. Поняття про соціальну ситуацію розвитку дитини.
11. Психологічні особливості розвитку дитини впродовж першого року життя.
12. Основні психічні новоутворення раннього дитинства.
13. Психологічні особливості особистості дитини дошкільного віку.
14. Гра як провідна діяльність дошкільника.
15. Характерні особливості соціальної ситуації розвитку молодшого школяра.
16. Основні фактори, що визначають психічний розвиток і формування особистості молодшого школяра.
17. Структура навчальної діяльності молодшого школяра та шляхи її формування.
18. Місце та значення навчальної і трудової діяльності у психічному розвитку молодшого школяра.
19. Динаміка психічного розвитку молодшого школяра. Розвиток пізнавальних процесів. Розвиток емоційно-вольової сфери.
20. Особливості взаємин молодшого школяра з дорослими (батьками, вчителями) та однолітками.
21. Характерні особливості соціальної ситуації розвитку підлітків.
22. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку підлітків.
23. Біологічний фактор у розвитку підлітків (статеве дозрівання, акселерація).
24. Основні психологічні новоутворення підліткового віку.
25. Почуття дорослості, його становлення та особливості прояву у підлітків.
26. Розвиток пізнавальних процесів і перебудова навчальної діяльності у підлітковому віці.
27. Особливості розвитку самосвідомості підлітка.
28. Перебудова взаємин підлітка з дорослими та однолітками.
29. Особливості анатомо-фізіологічного розвитку на етапі ранньої юності.
30. Психосексуальний розвиток особистості в період ранньої юності.
31. Соціально-психологічні умови формування особистості старшокласників.
32. Основні психологічні новоутворення ранньої юності.
33. Психосексуальний розвиток у період ранньої юності.
34. Специфіка пізнавальних процесів у старшокласників.
35. Особливості формування емоційно-вольової сфери в період ранньої юності.
36. Особливості самосвідомості юнаків і дівчат.
37. Перебудова взаємин з однолітками та дорослими на етапі ранньої юності.
38. Психологічні особливості вибору професії та готовність юнаків і дівчат до професійного самовизначення.
39. Поняття про рівень актуального розвитку та зону найближчого розвитку.
40. Психічний розвиток учнів в умовах застосування технічних засобів навчання.
41. Психологічна характеристика процесу засвоєння знань.
42. Стихійне та цілеспрямоване засвоєння знань.
43. Мотивація професійної діяльності вчителя: поняття, структура.
44. Загальна характеристика цілей і завдань психології виховання.
45. Особистість як мета, об’єкт і суб’єкт процесу виховання.
46. Психологічні основи гуманізації процесу виховання.
47. Проблеми виховання дітей різних вікових груп.
48. Психологічні особливості важковихованості підлітків.
49. Стилі батьківської поведінки у вихованні та їх характеристика.
50. Поняття про особистісно-зорієнтоване навчання.
51. Специфіка педагогічної праці.
52. Основні компоненти педагогічної праці.
53. Педагогічні здібності та їх структура.
54. Педагогічні вміння та навички, умови їх формування.
55. Авторитет учителя: поняття, складові, умови підвищення.
56. Психологічні вимоги до особистості сучасного вчителя.
57. Педагогічне спілкування в системі “вчитель — учень” як фактор становлення та розвитку особистості школяра.
58. Психологічні проблеми вдосконалення педагогічної майстерності.
59. Ефективність діяльності вчителя та її критерії.
60. Особливості розвитку самосвідомості учнів у навчально-виховному процесі.
61. Соціально-психологічні умови формування особистості старшокласників.
62. Особливості формування самосвідомості юнаків і дівчат.
63. Показники та критерії вихованості особистості.
64. Самовиховання як вища форма управління формування особистості.
65. Вікові особливості виховання людей.
66. Вікові особливості розвитку самовиховання у дітей, підлітків та юнаків.

67. Фактори, що впливають на успішність у навчанні.
68. Стиль спілкування вчителя з учнями та його вплив на формування особистості учнів.
69. Принципи складання психологічної характеристики учня або студента.

Самостійна робота студентів: ведення словника, робота із першоджерелами, підготовка доповідей, рефератів, проведення діагностичних зрізів.

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

- Контрольна робота;
- Тестування;
- Усне опитування;
- Складання анотацій;
- Написання есе;
- Складання структурно-логічних схем до наукових текстів.

Протягом вивчення дисципліни студент зобов'язаний: систематично відвідувати заняття; вести конспекти лекційних і семінарських занять; приймати активну участь в роботі на семінарах; виконувати тестові завдання; виконувати індивідуальні семестрові завдання.

Тестові завдання:

1. Предметом психології вікового розвитку особистості є:
  - а) психологічні закономірності навчання і виховання дітей різного віку
  - б) закономірності психічного розвитку людини на різних вікових етапах її індивідуального життя
  - в) масові явища психіки і станів особистості в групі
  - г) фізіологічні механізми функціонування організму людини
2. Хто із радянських психологів розвинув ідею Л. Виготського про провідний вид діяльності та підкреслював, що психічний розвиток залежить від її змісту та новоутворень?
  - а). Г. Костюк
  - б). О. Леонт'єв
  - в). В. С. Рубінштейн
  - г). П. Блонський
3. Які із наведених тверджень є правильними:
  - а) вікова психологія є галуззю психологічної науки про індивідуальні та вікові особливості розвитку людської психіки в онтогенезі;
  - б) вікова психологія вивчає філогенез психічних явищ шляхом порівняння основних форм психіки тварин і людини
  - в) вікова психологія здійснює порівняльне вивчення психічного складу різних народів і націй
  - г) вікова психологія вивчає функціонування психічних якостей підростаючої особистості на етапах її розвитку і становлення;
4. Рушійною силою (механізмом) психічного розвитку особистості є:
  - А) задоволення потреб
  - Б) реалізація вроджених потенцій
  - в) внутрішні суперечності, протиріччя
  - г) біологічно обумовлені задатки;
5. Яке із наведених тверджень характеризує вислів Л. С. Виготського про взаємозв'язок навчання і розвитку:
  - а) навчання не впливає на розвиток; розвиток дитини є наслідком внутрішньої, спонтанної самозміни; навчання обумовлене рівнем розвитку людини;
  - б) навчання і є розвиток; дитина розвивається в міру того, як вона навчається, тому розвиток – це навчання, а навчання і є розвиток; немає різниці між навчанням людини й навчанням тварин, свідомість не має ніякого значення в навчанні;
  - в) навчання відіграє провідну роль в психічному розвитку, воно веде за собою розвиток; коли вища психічна функція формується в спільній діяльності з дорослим, вона знаходиться в зоні найближчого розвитку;
6. Період, який є найбільш сприятливим для розвитку певних психічних структур називається:
  - а) інтеріоризацією
  - б) сенситивним періодом
  - в) перехідним періодом
  - г) адаптацією
7. Психологічний вік дитини характеризує:
  - А час життя дитини у роках
  - Б оптимальний рівень розвиненості рухів, здоров'я, нервової системи, будови тіла
  - В соціальну ситуацію розвитку діяльності дитини і новоутворення у сфері свідомості та особистості
  - Г місце, яке займає маленька людина в певній групі
8. Виберіть з наведеного списку основні критерії періодизації вікового розвитку особистості.
  - А соціальна ситуація розвитку
  - Б інтелект
  - В основні новоутворення
  - Г провідний тип діяльності
  - Д егоїдентичність
  - Ж кризи
  - З зона найближчого розвитку
9. Провідною діяльністю називають (виберіть ДВІ правильні відповіді):

- а) діяльність, яка на даний час є для дитини найцікавішою;
- б) діяльність, виконання якої визначає виникнення і формування основних психологічних новоутворень людини на певному етапі розвитку її особистості;
- в) діяльність, у якій провідну роль відіграють дорослі та вчителі як зразок для наслідування;
- г) діяльність, яка зумовлює найістотніші зміни у психіці (структурі свідомості) дитини та створює передумови для нового етапу її розвитку;
10. Вікові кризи у дитинстві характеризуються:
- а) плавними змінами в психіці, нагромадженням незначних досягнень
- б) якісними перетвореннями у соціальних відносинах, діяльності, свідомості
- в) відносно повільним, поступальним, еволюційним характером розвитку;
- г) підвищенням чутливості особи до зовнішніх впливів та водночас зниженням опірності до них
11. Основною характеристикою соціальної ситуації розвитку новонародженого є:
- а) спільна діяльність дорослого і дитини (ділове співробітництво);
- б) нерозривна єдність дитини і дорослого (комфортне «Ми»);
- в) відділення дитиною себе від дорослого («Я сам»);
- г) засвоєння норм і правил поведінки;
12. Головним новоутворенням періоду новонародженості є:
- а) ігрова діяльність
- б) маніпулювання з предметами
- в) мовне спілкування
- г) комплекс поживлення
13. Провідна діяльність дитини раннього віку спрямована на:
- а) на пізнання стосунків між людьми
- б) на оцінювання своїх вчинків
- в) на засвоєння суспільно вироблених способів дій з предметами
- г) на завоювання поваги з боку дорослих
14. Який з видів діяльності є провідним в дошкільному віці?
- а) творча (продуктивна) діяльність
- б) предметна діяльність
- в) навчальна діяльність
- г) сюжетно-рольова гра
15. Основним змістом гри в старшому дошкільному віці є:
- а) вивільнення зайвої енергії
- б) одержання задоволення від власних вчинків
- в) освоєння суспільно вироблених способів дій з предметами
- г) відтворення людських стосунків у спеціально створених ігрових умовах
16. Виберіть правильну відповідь.
- а) пізнання особистості, обмін інформацією, організація діяльності, організація міжособистісної взаємодії, співпереживання, самоутвердження
- б) перетворення продуктів суспільного пізнання на акт індивідуального пізнання, організація когнітивної діяльності, безпосереднє чуттєве ознайомлення із навчальним матеріалом
- в) перетворення школяра з об'єкта навчання і виховання на суб'єкта самонавчання, самовиховання, саморозвитку
17. Головним протиріччям підліткового віку є протиріччя:
- а) між соціалізацією (злиття із суспільством) та індивідуалізацією (виокремлення)
- б) між планами життя та співставленні їх із реальною реалізацією
- в) між необхідністю досягнення життєвих цілей у певний термін та нестачею часу
- г) між необхідністю зміни життєвої ролі та неможливістю засвоїти нову життєву роль
18. Становлення «Я» підлітка виявляється у:
- а) безперервній інволюції, фундаментальних змінах поглядів, цінностей і мотивів
- б) досягненнях значної вольової саморегуляції
- в) підвищенні вимог до самого себе, поглибленні самооцінки, особистісної рефлексії
- г) заміні гедоністичних мотивів цілями досягнення у майбутньому певного соціально-го статусу
19. Психологічний зміст кризи якого вікового періоду описано у наступному твердженні: у цьому віці спостерігаються зниження рівня адекватності, невпорядкованість, втрата цілісності та стабільності Я-образу, невизначеність самооцінки, труднощі пе-реорієнтації з оцінювання інших на самооцінювання; невміння стійко керувати певною метою, систематично здійснювати самоконтроль, навіюваність, імпульсивність; нездатність адекватно реалізувати потребу у самопізнанні.
- Виберіть правильну відповідь.
- а) криза молодшого шкільного віку
- б) криза тридцяти років
- в) підліткова криза
- г) криза раннього юнацького віку
20. Кризу ідентичності у підлітковому віці можна розглядати як:
- а) реакцію глибокої задоволеності собою, впевненість у власній індивідуальності
- б) реакцію на втрату статусу дитини
- в) реакцію на глибоку невідповідність біологічних можливостей соціальним

г) особистісну рефлексію на свій внутрішній світ

21. Критеріями психологічної готовності старшокласників до дорослого життя є:

- а) достатньо сформований і розвинений досвід, адекватно сформовані і розвинені потреби та мотиви
- б) розвинені потреби в спілкуванні й комунікативні здібності, сформований характер
- в) розвинене вміння ефективно використовувати свої психофізіологічні особливості у праці та соціальній взаємодії
- г) розвинена самосвідомість, рефлексія, матеріальний ресурс для започаткування власної справи

22. Який з видів діяльності є провідним в ранній юності?

- а) учбово-виробнича діяльності
- б) спілкування
- в) ігрова діяльність
- г) творча діяльність

23. Основною спрямованістю юнаків є:

- а) зосередження в майбутнє
- б) орієнтація на минуле
- в) трансценденція
- г) орієнтація на теперішнє

24. Із запропонованих характеристик виберіть ту, в якій описано протікання кризи 6-7 років.

- а) головною ознакою кризи цього віку є різке зростання незалежності дитини від дорослих: вона опановує ходьбу і предметні дії, стає активнішою, з нею не можна не рахувати-ся; загострюються переживання, чутливість до різноманітних впливів; криза виявляється в плаксивості, похмурості, інколи в порушенні сну, втраті апетиту тощо
- б) у цей період індивід обстоює своє право на незалежну поведінку ініціативними заявами «Я сам», він відокремлює себе від дорослих, однозначно встановлюючи з ними значно глибші взаємини; криза виявляється у таких ознаках як негативізм, впертість, непокірність, свавілля, знецінення дорослих, протест, деспотизм та розв'язується завдяки переходу дитини до ігрової діяльності
- в) це період народження соціального «Я» дитини, коли зміна самосвідомості призводить до переоцінки цінностей. Криза характеризується узагальненням переживань, що призводить до формування стійких афективних комплексів. Відбувається перебудова емоційно-мотиваційної сфери, переживання набувають нового сенсу, між ними встановлюються зв'язки. Виникає внутрішнє життя дитини, яке часто не відповідає зовнішньому. Дитина думає, перш ніж щось зробити, починає приховувати свої переживання.
- г) у цьому віці спостерігаються зниження рівня адекватності, невпорядкованість, втрата цілісності та стабільності Я-образу, невизначеність самооцінки, труднощі переорієнтації з оцінювання інших на самооцінювання; невміння стійко керувати певною метою, система-тично здійснювати самоконтроль; виявляється навіюваність, імпульсивність, нездатність адекватно реалізувати потребу у самопізнанні

25. Способи і засоби суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями називається:

- а) позиція у спілкуванні
- б) сукупність знань про спілкування
- в) стиль педагогічного спілкування
- г) бар'єр спілкування

26. Закінчіть думку:

Стиль педагогічного спілкування, який виявляється у небажанні вчителя здійснювати індивідуальний підхід до дитини, ворожому ставленні до вихованців можна віднести до ...

- а) спілкування на основі захоплення загальною спільною творчою діяльністю
- б) спілкування на засадах дружніх стосунків
- в) спілкування-заякування
- г) спілкування-загравання

27. Стиль педагогічного спілкування, який виникає через нерозуміння вчителем завдань, які стоять перед ним; виявляється у відсутності навичок спілкування; наявності страху перед класом можна віднести до...

- а) спілкування-дистанції
- б) спілкування-загравання
- в) спілкування-заякування
- г) дружньої прихильності

28. Виберіть відповідь у якій правильно визначені етапи педагогічного спілкування з урахуванням логічності і послідовності

- а) організація опосередкованого спілкування з учнями; аналіз отриманих даних, прогнозування системи спілкування, виділення досягнень, моделювання вчителем процесу спілкування з учнями в минулому
- б) моделювання вчителем майбутнього процесу спілкування з учнями; організація безпосереднього спілкування з учнями; управління спілкуванням у педагогічному процесі; аналіз реалізованої системи спілкування, виділення досягнення, недоліків, моделювання майбутньої діяльності
- в) управління спілкуванням у педагогічному процесі; організація безпосереднього спілкування з учнями; виділення недоліків, підведення підсумків майбутньої діяльності

29. У якій із поданих нижче груп подано характеристики спонукальної сфери молодшого школяра?

- а) у цьому віці виникають особливі потреби, пов'язані з намаганням подолати у своїй самореалізації межі школи та прилучитися до життя і діяльності дорослих; спостерігається індивідуалістична акцентуація особистості, активність спрямована на задоволення насамперед власних потреб; формується світогляд як основний мотив і регулятор поведінки; у мотиваційній сфері і поведінці спостерігаються протилежні прагнення (емансипація у всіх сферах життя одночасно з підпорядкуванням інтересам групи ровесників; з'являються нові захоплення, нові інтереси;

- б) у цьому віці зберігається потреба у грі, у русі, у зовнішніх враженнях, актуальні пі-знавальні потреби, інтерес до оволодіння способами діяльності, до процесів читання, ма-лювання; спостерігаються широкі соціальні мотиви (добре працювати, успішно вчитися) та вузькоособисті (прагнення до власного благополуччя, похвали дорослих, отримання позитивних оцінок); цей вік сприятливий для розвитку мотивації досягнення успіхів у навчальній, трудовій, ігровій діяльності дітей; розвиваються мотиви наслідування ідеалів;
- в) у цьому віці відбувається упорядкування, інтегрування системи потреб і світогляду. Основними є потреби в самореалізації, самовираженні, з'ясуванні сенсу життя. Формування світогляду включає в себе соціальну орієнтацію особистості – усвідомлення своєї на-лежності до соціальної спільноти (національної, професійної, вікової), вибір свого майбу-тнього соціального становища і шляхів його досягнення. Критично оцінюючи свій житте-вий шлях і свої стосунки зі світом, індивід відчуває себе суб'єктом життєдіяльності, здат-ним самостійно діяти і приймати рішення на основі свідомо поставленої мети і попередніх рішень;
30. Закінчіть думку: у результаті боротьби мотивів у молодших школярів...
- переважає розсудливість
  - перемагають почуття та емоції
  - боротьба мотивів не завжди закінчується вибором найбільш важливого мотиву
  - починається фрустрація
31. Результатом учіння молодших школярів є:
- емансипація у всіх сферах життя одночасно з підпорядкуванням інтересам групи ро-весників
  - знання, уміння, психічний розвиток (спостережливість, пам'ять, мислення тощо) та вихованість дитини
  - формування світогляду включає в себе соціальну орієнтацію особистості
  - здатність самостійно діяти і приймати рішення на основі свідомо поставленої мети
32. Особистісним надбанням молодшого школяра є:
- цінності, моральні норми, раціональна та емоційна оцінка результатів своїх дій
  - дії дитини (як дорослий), але у формі сюжетно-рольової гри
  - з'являється загальна закономірність будь-якого поведінкового акту: спочатку зорієнтуватись, а потім діяти
  - критичне переосмислення свого Я, життєвих цілей
33. В якій із описаних характеристик розкрито пізнавальний розвиток молодшого школяра
- пізнавальна діяльність спрямована на розпізнавання предметів (предметно-орудійна діяльність), оволодіння предметами дії, освоєння суспільно вироблених засобів діяль-ності з предметами; навчання відбувається за зразками й інструкціями; психіка виявляє різноманітні функції, але особливого значення набуває пізнавальна – образ світу отримує свій “центр”, яким стає «Я» дитини (егоцентризм)
  - пізнавальна діяльність спрямована на інтенсивний розвиток орієнтувальної основи дій, пізнання відношень; починає розвиватися довільна увага, але переважає мимовільна увага; пам'ять має переважно мимовільний характер, функціонує особливий вид зорової пам'яті (ейдетична); дитина здатна на ігрове перетворення предмета в уяві; з'являються пізнавальні завдання (супідрядність мотивів), здатність творити образи та довільно мані-пулювати ними за допомогою мовних самоінструкцій, внутрішнє мовлення стає засобом мислення
  - пізнавальна діяльність спрямована на інтенсивний інтелектуальний розвиток; відбу-вається перехід від наочно-образного до перших проявів абстрактно-логічного мислення, від безпосереднього чуттєвого сприймання світу до сприймання, вираженого в абстракт-них поняттях; формується довільна увага; спостерігається інтенсивний розвиток довільної пам'яті й активне використання мимовільної, підвищується точність упізнання збереже-них у пам'яті об'єктів; збагачуються й урізноманітнюються витвори уяви дитини, збільшу-ється швидкість утворення образів фантазії
  - пізнавальна діяльність спрямована на розвиток словесно-логічного мислення, моно-логічного, діалогічного і писемного мовлення, становлення довільності пізнавальних про-цесів, вироблення індивідуального стилю інтелектуальної діяльності; формуються вищі довільні форми уваги; спостерігається перехід до абстрактного та формального мислення, рефлексія на власні розумові дії; відбувається прискорення темпу розвитку
34. Основним протиріччям молодшого шкільного віку є:
- зміна мотивів взаємодії із соціальним оточенням
  - відставання морального розвитку від інтелектуального
  - потреба в дорослому і водночас відсутність специфічних засобів впливу на нього
  - життя проходить в умовах опосередкованого (через гру), а не прямого зв'язку зі світом.
35. В якій із наведених нижче характеристик визначено розвиток самосвідомості моло-дшого школяра?
- цей вік є сенситивним для розвитку самосвідомості. Відбувається усвідомлення своєрі-дності своєї особистості, відмінності від ровесників, утвердження своєї належності до світу дорослих, виявляються різноманітні форми самоствердження; зростає рівень активності у самопізнанні, самоаналізі, з'являється здатність до самовиховання; особливого значення на-буває формування власного фізичного Я, проте у цьому віці цілісний Я-образ ще не виникає; самооцінка нестійка, не завжди адекватна, проте вона стає більш диференційованою, стосу-ється не поведінки загалом, а окремих вчинків у конкретних соціальних ситуаціях
  - у цьому віці відбувається усвідомлення дитиною своїх вмінь, знань, оволодіння уявлен-нями про деякі особливості свого організму, призначення органів; виникає почуття самопо-ваги, власної гідності, вміння самоконтролю та саморегулювання дій і стосунків з оточую-чими, ієрархія мотивів; з'являється здатність вираження у словесній формі своїх переживань, настроїв, почуттів; відбувається зміна характеру спілкування (воно набуває цілісного кон-тексту, стає позаситуативним), з'являється кооперативно-змагальний рівень.

Питання до заліку

1. Визначення вікової психології як науки. Її предмет і завдання.
2. Соціальні умови психічного розвитку.
3. Роль діяльності в психічному розвитку дитини.
4. Проблема вікової періодизації.
5. Принципи вікової періодизації і їх характеристика..
6. Етапи вікових періодів у розвитку особистості.
7. Криза новонародженості, її характеристика.
8. Досягнення в психічному розвитку дитини на першому році життя.
9. Криза трьох років. Причина і способи її усунення.
10. Предметна діяльність як провідна у ранньому віці. Її характеристика.
11. Новоутворення, дозрівання нервової системи у ранньому віці.
12. Психологічні проблеми психічного розвитку дошкільника.
13. Психологічна характеристика діяльності дітей дошкільного віку.
14. Розвиток психічних процесів дітей дошкільного віку.
15. Психологічна готовність до школи.
16. Самосвідомість і самооцінка дітей молодшого шкільного віку.
17. Пізнавальні потреби і мотиви навчальної діяльності молодших школярів.
18. Новоутворення і досягнення психічного розвитку у молодшому шкільному віці.
19. Формування особистості молодшого школяра.
20. Особливості спілкування молодших школярів з учителем.
21. Характеристика підліткового віку.
22. Характеристика вольової сфери підлітків.
23. Криза підліткового віку. Причини та шляхи її вирішення.
24. Особливості спілкування в підлітковому віці.
- 25.Провідна діяльність у підлітковому віці
- 26.Предмет і завдання педагогічної психології.
- 27.Основні підходи до проблеми співвідношення навчання і розвитку.
28. Психологічна характеристика процесу навчання
29. Поняття про навчання.
30. Мотиваційний компонент учіння.
- 31.Віковий та індивідуальний підхід в учінні.
32. Психологічні фактори успішності в учінні.
- 33.Самостійна робота як вища форма учбової діяльності.
- 34.Індивідуальний підхід до дитини в процесі виховання.
35. Віковий фактор вихованості особистості.
36. Роль дорослого у формуванні потреби у самовихованні.
- 37.Типологія «важких» дітей.
- 38 Психологічне трактування важковиховуваних дітей.
39. Психологічні основи виховання дитини з асоціальною поведінкою.
- 40.Здібності в структурі особистості педагога.
- 41.Психологічна характеристика педагогічного такту.
42. Педагогічні здібності.
43. Характеристика Я- концепції педагога.
44. Психодіагностика як наука і практична діяльність
45. Класифікація методів психодіагностики за різними основами
46. Основні види надійності та методи оцінки надійності методики.
47. Основні види валідності та методи їх визначення.
48. Основні етапи психодіагностичного обстеження.
49. Основні професійно-етичні принципи в психодіагностиці.
50. Загальна характеристика тестів інтелекту.
51. Діагностика креативності
- 52.Типологічний підхід до дослідження властивостей особистості.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Критерії оцінювання відповідей студентів на

«**Відмінно**» виставляється студенту, який безпомилково, в логічній послідовності й ґрунтовно дає письмово повну, розгорнуту відповідь на запропоноване йому запитання екзаменаційного білету, демонструє чітке володіння понятійним апаратом.

«**Добре**» виставляється студенту, який виявив повні знання із поставленого запитання, володіє понятійним апаратом, але припускається логічної непослідовності, допускає деякі неточності.

«**Задовільно**» отримує студент, який дає загалом правильну відповідь на поставлене питання екзаменаційного білету, показує достатній рівень знань, але припускається помилок, неточностей у використанні понятійного апарату, дає недостатньо обґрунтовану відповідь. Недостатньо чітко та обґрунтовано письмово відповідає на запитання білету.

«**Незадовільно**» виставляється студенту, який письмово дає неправильну, неповну відповідь на питання екзаменаційного білету, або не дає її зовсім, припускається глибоких помилок під час відповіді.

Порядок переведення рейтингових показників в європейські оцінки ECTS:

Оцінка за 100-бальною шкалою університету	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS
	Диференційована оцінка	Оцінка у формі заліку	
90-100 (творчий рівень)	5 (відмінно)	Зараховано	A
80-89 (високий рівень)	4 (добре)		B
70 -79 (достатній рівень)			C
65 – 69 (задовільний рівень)	3 (задовільно)		D
60-64 (задовільний рівень)			E
35-59 (низький рівень)	2 (незадовільно з можливістю повторного складання)	Не зараховано – з можливістю повторного складання заліку	FX
0-34 (незадовільний рівень)	2 (незадовільний з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	Не зараховано – обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Базова

- Акімова М.К., Козлова В.Т. Індивідуальність учащегося и индивидуальный подход. / М.К. Акімова, В.Т.Козлова – М.: Знание, 1993.
- Аткінсон Р. Человеческая память и процесс обучения. / Р. Аткінсон – М., 1980.
- Баженов В.Г. Воспитание педагогически запущенных подростков. / В.Г.Баженов – Киев, 1986.
- Бауэр Т. Психическое развитие младенца./ Т.Бауэр. – М.: Прогрес, 1979.
- Блейхер В.М., Бурлачук Л.Ф. Психологическая диагностика интеллекта и личности. – К.: Вища школа, 1978.
- Бернс Р.С., Кауфман С.Х. Кинетический рисунок семьи: Введение в понимание детей через кинетические рисунки. –М.: Смысл, 2000.
- Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте./ Л.И. Божович – М.: Просвещение, 1968.– 464.
- Бреслав Г.М. Эмоциональные особенности формирования личности в детстве: Норма и отклонение. – М.: Педагогика, 1990.
- Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник/ І.С. Булах, Л.В. Долинська; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-тім. М.П. Драгоманова.– Київ: НПУ, 2002.– 114 с.
- Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика личности. – К.: Здоров'я, 1989.
- Введение в психологию /Под ред. А.В.Петровского. – М., 1996.
- Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 112 с.
- Вікова психологія: навчальний посібник /За ред.Г.С.Костюка – К.: Рад.школа, 1976. – 269 с.
- Вікова та педагогічна психологія /За ред. О.В.Скрипченко, Л.В.Долинської, З.В.Огороднійчук та ін. 2-е вид. допов. – К.: Каравела, 2009. – 400 с.
- Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник. –/ Власова О.І. К. : Либідь, 2005.– 400 с.
- Возрастная и педагогическая психология: Хрестоматия. Учебн. пособие. - М.: Междунар. педагогическая академия, 1998.
- Гамезо М.В. Атлас по психологии. / Гамезо М.В., Домашенко И.А. – М., 1986.
- Галузинский В.М. Индивидуальный подход в воспитании учащихся. – К.: Рад. школа, 1982.
- Гуцало Е.У. Психологія вікового розвитку особистості. Навчально-методичний посібник. – Кіровоград, поліграфічно-видавничий центр “Імекс LTD”, 2010. – 216 с.
- Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. – 112 с.
- Заброцький М. М. Педагогічна психологія. – К.: МАУП, 2002.
- Зимняя И. А. Педагогическая психология. - М.: Логос, 2001.
- Карпенко З. С. Вичення і розвиток уяви в дитячому віці : навчально-методичний посібник для студентів вузів, учнів педагогічних училищ і коледжів, які навчаються за спеціальністю «Дошкільне виховання», вихователів і практичних психологів дошкільних закладів / З. С. Карпенко, З. Я. Савчин. – Коломия : Вік, 1996 – 48 с.
- Карпенко З.С. Діагностика психічного розвитку дітей 6-7 років : методичний посібник для практичних психологів / З. С. Карпенко. – Івано-Франківськ : Перевал, 1993. – 66с.
- Карпенко З. С. Експресивна психотехніка для дітей / З. С. Карпенко. – К. : НПЦ Перспектива, 1997. – 96 с.
- Кіндратьюк Б. Д., Литвин С. Д. Організація самовиховання майбутніх вчителів на

- основі діагностики схильності до професійної діяльності : Методичні рекомендації / Б. Д. Кіндратюк, С. Д. Литвин. – Івано-Франківськ, 1992. – 44 с.
27. Колмагорова А.В. Адаптация русскоязычной версии опросника для изучения темперамента детей раннего возраста / А. В. Колмагорова, Е. Р. Слободская, М. Э.
  28. Гарнштейн // Психологический журнал. – 2008. – Т. 29. – № 6. – С. 82–97.
  29. Кон И. С. Психология ранней юности : кн. для учителя / И. С. Кон. – М. : Просвещение, 1989. – 255 с.
  30. Короткий психологічний словник / За ред. В.І.Войтка. – К., 1976.
  31. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г.Г. Костюк. – К., 1989.
  32. Косма Т. В. Мислення учнів молодшого шкільного віку / Т. В. Косма. – К. : Радянська школа, 1968. – 208 с.
  34. Крутецкий В. А. Основы педагогической психологии / В.А. Крутецкий – М.: Педагогика, 1972.
  35. Кулагина И. Ю. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека. Учеб. пособие. / И.Ю. Кулагина, В.И.Коллоцкий – М.: ТЦ "Сфера", 2004. – 464 с.
  36. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. / В.П. Кутішенко – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 128 с.
  37. Кутішенко В.П., Ставицька Психологія розвитку та вікова психологія. Практикум. – В.П. Кутішенко. К.: Каравела, 2009.
  38. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: Навч. посіб. / Т.М. Лисянська – К.: Каравела, 2012. – 264 с.
  39. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія: Практикум: Навч. посіб./ Т.М. Лисянська – К.: Каравела, 2009. – 224 с.
  40. Люблинская А.А. Детская психология. / А.А. Люблинская – М., 1971.
  41. Максименко С. Д. Генетическая психология (Методологическая рефлексия проблем развития в психологии). / С.Д. Максименко – М.: Рефл.-бук, К.: Ваклер, 2000.
  42. Морозов С.М. Психометричний контроль та конструювання психодіагностичних тестів. / С.М. Морозов – К.: РРЦ Київський ун-т, 1997.
  43. Немов Р.С. Детская психология. / Р.С. Немов. Кн.2 – М., 1995.
  44. Носс И.Н. Введение в технологию психодиагностики. / И.Н. Носс – М.: Институт Психотерапии, 2002.
  45. Обухова Л. Ф. Возрастная психология. / Л.Ф. Обухова – М., 2001. – 228 с.
  46. Омеляненко С.В. Педагогіка: тестові завдання: Навч. посіб. / С.В. Омеляненко – К.: Знання, 2008. – 391 с.
  47. Основы психодиагностики/ под ред. А.Г.Шмелева. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996.
  48. Практикум по психодиагностике. Дифференциальная психометрика/ под ред. В.В.Столина, А.Г. Шмелева. – М.: изд. Моск. ун-та, 1984.
  49. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія: навчальний посібник / В.М. Поліщук. - Вид. 3-тє, виправ. – Суми : Університетська книга, 2010. – 352 с.
  50. Савчин М. В. Вікова психологія: Навчальний посібник. / М.В. Савчин, Л.П. Василенко – К.: Академвидав, 2005. – 360с.
  51. Савчин М. В. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. / М.В. Савчин – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
  52. Соколова Е.Т. Проективные методы исследования личности. / Е.Т. Соколова – М.: изд. Моск. ун-та, 1980.
  53. Співак Л.М. Діагностика і корекція «Я-концепції» молодших школярів з низьким рівнем навчальних досягнень: Навч. посібн. / Л.М. Співак 2-ге вид. - К.: Каравела, 2011. - 224 с.
  54. Степанов О.М. Педагогічна психологія. Навчальний посібник / О.М. Степанов – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
  55. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. – М., 1996. – Т.1.
  56. Роменець В.П. Історія психології епохи просвітництва. / В.П. Роменець – К.: Вища школа, 1993.
  57. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология: Учебник. / Н.Ф. Талызина - М.: Академия, 1999
  58. Талызина Н.Ф. Практикум по педагогической психологии: Учебн. пособие для студ. высш. пед. учебн. заведений./ Н.Ф. Талызина – М. : Издательский центр “Академия», 2002. – 192 с.
  59. Эльконин Д. Б. К проблеме периодизации психического развития в детском возрасте Д.Б.Эльконин // Вопросы психологии. –1971. –№ 4. –С. 6 – 20.
  60. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / Под ред. А. В. Толстых. – М., 1996.
  61. Яценко Т. С. Активная социально-психологическая подготовка учителя к общению с учащимися / Т.С. Яценко К., 1993.

Додаткова

1. Агеев В. С. Влияние факторов культуры на воспитание и оценку человека человеком / В.С. Агеев// Вопросы психологии. -1985. - № 3.
2. Бех І. Д. Особиспно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник. / І.Д. Бех – К., 1998.
3. Брушлинский А.В. Продуктивное мышление и проблемное обучение. / А.В. Брушлинский – М., 1983.
4. Веккер Л.М. Психические процессы: В 3-х т. / Л.М. Веккер – М., 1981.
5. Вертгеймер М. Продуктивное мышление. / М. Вертгеймер – М., 1987.
6. Вилонас В.К. Психология эмоциональных явлений. – М., 1976.
7. Галузинский В. М. Индивидуальный подход в воспитании учащихся. /В.М. Галузинський –К.: Рад. школа, 1982.
8. Гуревич К. М. Индивидуально-психологические особенности школьников / К.М. Гуревич. -М.,1988.
9. Грановская Р.М. Элементы практической психологии. Р.М. Грановська – СПб, 1997.
10. Грейс Крайг. Психология развития. /Грейс Крайг. – Санкт-Петербург, 2000.
11. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении. / В.А. Кан-Калик – М, 1987.
12. Костюк Г. С. О взаимоотношении воспитания и развития ребёнка / Г.С.Костюк //В кн.: Избр. психол. труды. -М: Педагогика, 1988. - С. 132-149.
13. Лишин О. В. Педагогическая психология воспитания. / О.В. Лишин – М., 1997.
14. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. / С.Д. Максчменко – К.: НДПУ, 1990.

15. Маркова А. К, Матыс Т. А., Орлов А. Б. Формирование мотивации учения./ А.К.Маркова, Т.А.Матыс, А.Б. Орлов – М.: Просвещение, 1990.
16. Фельдштейн Д.Н. Психология развития личности в онтогенезе /Д.Н. Фельдштейн – М.: Педагогика, 1989.
17. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды/ Д.Б.Эльконин – М.: Педагогика, 1989.
18. Эриксон Э. Детство и общество ./ Э. Э.риксон– СПб.: Ленато, АСТ, Фонд «Университетская книга», 1996.

Інформаційні ресурси

Адреси бібліотек:

1. Наукова бібліотека Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника – Шевченка 57, 1 поверх Гуманітарного корпусу.
2. Бібліотека філософських, психологічних, релігійознавчих дисциплін – Шевченка 57, 5 поверх Гуманітарного корпусу, філософський факультет.

Інтернет ресурси:

1. <http://lib.pu.if.ua>. – Сайт наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника.
2. <http://www.pu.if.ua/depart/PedagogicalPsychology/ua/4228/> – кафедра педагогічної та вікової психології.
3. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
4. <http://hklib.npu.edu.ua/> – Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.
5. <http://www.koob.ru/> – електронна бібліотека «Куб».
6. <http://upsihologa.com.ua/> – портал професійних психологів України «У психолога».
7. <http://www.twirpx.com/library/> – електронна російськомовна бібліотека
8. [http:// pl.bookos.org/](http://pl.bookos.org/) – електронна англкомовна бібліотека

ДОДАТКИ

Діагностичні методики (додаток 1)

Методики "Як би ти був чарівник, або у тебе була б чарівна палочка", "Цветик-семицветик"; «Ким бути»; "Мій герой"; "Вибір"; "Складання розкладу на тиждень " С.Я.Рубинштейн у модифікації В.Ф.Моргуна; "Незакінченні речення" (М.Ньюттен у модифікації А.Б.Орлова); Визначення типів темперамента; Самооцінка (Дембо-Рубинштейн).

Проективний малюнок «Що тобі подобається в школі?» ; «Я у минулому, Я у сьогоднішньому, Я у майбутньому».

Пам'ять: Методика "Визначення типів пам'яті"; "Вивчення логічної й механічної пам'яті"

Мислення: Методика "Звичні аналогії"

Методика "Виключення зайвого"

Методика "Дослідження швидкості мислення"

Методика "Дослідження саморегуляції"

Увага:

Методика "Вивчення переключення уваги"

Оцінка стійкості уваги методом коректурної проби

Дослідження властивостей уваги (методика Т.Е. Рибаківа)

Уява: Методика "Домалой фігуру"

Методики: « Веселий – сумний», « Моя сім'я»

Навчально-методична картка курсу «Тренінг спілкування та самопізнання»

Всього: 150 год., лекцій – 40 год, практичних – 10 год., семінарські – 30 год., лабораторних – 5 год., самостійна робота - 95 год.

Примітка: лабораторні заняття проводяться в аудиторії, в разі оголошення карантину - онлайн на платформі (moodle, google meet).

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XII	XII								
Модулі	I модуль					II модуль					III модуль											
Лекційні заняття (год.)	4		8		6		8		2		2		2		2		6					
Дати																						
Теми	Тема 1. Предмет вікової та педагогічна психології з основами психодіагностики		Тема 2. Проблеми психічного розвитку дітей раннього та дошкільного віку. Роль сім'ї у соціалізації дитини.		Тема 3. Психічний розвиток дітей молодшого шкільного віку		Тема 4. Психічні новоутворення в підлітковому, юнацькому та зрілому віці.		Тема 5. Предметне поле основ психодіагностики		Тема 6. Діагностика особистості молодшого школяра		Тема 7. Діагностування пізнавальної сфери молодшого школяра		Тема 8. Діагностика емоційно – вольової сфери в молодшому шкільному віці		Тема 9. Психологічний портрет особистості сучасного вчителя.					
Практичні, семінарські заняття (год.)	2		2		2		2		4		2		2		4		2		2			
Дати	17.02		24.02		3.03		10.03		17.03/ 24.03		31.03		7.04		14.04/ 21.04		28.04					
Теми	Тема: Вступ до вікової психології. Психічний розвиток та навчання.		Тема: Теорії психічного розвитку		Тема: Психічний розвиток немовлят		Тема: Психічний розвиток дитини раннього віку.		Тема: Психологія розвитку дошкільника		Тема: Готовність дитини до навчання в школі		Тема: Психологія молодшого школяра		Тема: Методика дослідження психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку (лабораторне заняття)		Тема: Психологія підлітка та старшого шкільного віку (ранньої юності)		Тема. Психологічні особливості розвитку особистості у період ранньої, середньої та пізньої дорослості		Модульний контроль 1	
Практичні, семінарські заняття (год.)	2		4		4		4		4		4		1		2							

Дати						1.06
Теми	Тема: Предмет, завдання і методи педагогічної психології. Історія становлення педагогічної психології	Тема: Психологія навчальної та учбової діяльності	Тема: Психологія виховання	Тема: Психологія педагогічної діяльності	Тема. Психологічний портрет сучасного вчителя (лабораторна робота)	Модульний контроль 2
Поточний контроль	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ведення словника. 2. Складання таблиці «Порівняльна характеристика психологічного розвитку особистості» 3. Складання схематичного конспекту до теми «Методи дослідження у віковій психології» 4. Конспект до теми «Теорії психічного розвитку» 5. Підготовка до семінарських та практичних занять. Психологічний аналіз педагогічних ситуацій 6. Виконання методик на лабораторних заняттях 7. Опрацювання першоджерел 8. Підготовка до модульного контролю 					
Підсумковий контроль						